

Møte for lukkede dører
mandag den 22. januar 1951 kl. 10.

President: Natvig Pedersen.

Dagsorden:

Redegjørelse fra Utenriksministeren om den utenrikspolitiske situasjon.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører - og anser det som bifalt. Presidenten foreslår videre at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer samt følgende fra Utenriksdepartementet: utenriksråd Skylstad, ekspedisjonssjef Anker og konsulent Boyesen gis adgang til møtet. Det ansees som bifalt.

Redegjørelse fra Utenriksministeren om den utenrikspolitiske situasjon.

Statsråd Lange: Jeg vil gjerne få si at jeg er svært glad for at det så tidlig under denne samlingen blir anledning til å redegjøre her i Stortinget for de problemer som er oppstått ved de siste månedenes alvorlige utvikling i det fjerne østen. I den nærmeste tiden fremover vil de Forente Nasjoner stå overfor skjebnetunge avgjørelser, og vi har all grunn til å innstille oss på at de nærmeste månedene vil bli en tid full av spenning. Regjeringen ser det som en betryggelse at Stortinget er samlet i denne tiden og at den derved gjennom stadig samråd med Utenrikskomiteen og ved drøftinger i samlet Storting har alle muligheter for å nå frem til standpunkter som har hele folket bak seg, og som - i den utstrekning det ligger i et lite lands hender - kan hjelpe oss til å yte vårt bidrag til å bevare freden.

Det egentlige formålet med denne redegjørelsen er å meddele Stortinget opplysninger som Regjeringen sitter inne med, og å legge frem de overveielser som har vært bestemmende for Norges standpunkt under de siste fasene av Korea-konfliktens behandling i de Forente Nasjoner. I den utstrekning det er mulig i en raskt skiftende situasjon, vil jeg også gjerne skissere den holdning Regjeringen inntar overfor de forslag og problemer som i disse dager behandles av hovedforsamlingen i New York. Jeg går ut fra at det er unødvendig å gjøre oppmerksom på at de instruksjer vi gir vår delegasjon i New York i disse viktige sakene, blir til i stadig og intim kontakt med den utvidede utenrikskomitee.

Jeg vil senere i denne uken få anledning til å redegjøre for vår utenrikspolitikk på et mer prinsipielt grunnlag i åpent stortingsmøte. I dag nøyer jeg meg derfor med å tale om selve Korea-situasjonen og de problemer den reiser for Norge som medlem av de Forente Nasjoner.

Før jeg går over til å drøfte den aktuelle situasjon, kan det kanskje være nyttig å gi en oversikt over behandlingen av Korea-saken i de Forente Nasjoner siden de alvorlige tilbakeslagene for FN satte inn ifjor høst.

Det var i de siste dagene av oktober at det begynte å dukke opp kinesiske tropper på frontene i Nord-Korea. Det ble snart åpenbart at det dreiet seg om noe mer enn spredte grupper av frivillige, og situasjonen ble tatt opp i Sikkerhetsrådet, hvor Norge på det tidspunkt ennå hadde sete (vår toårs-periode utløp den 31. desember ifjor). Alt den 10. november la seks av Rådets medlemmer, hvorav Norge var det ene, frem et resolusjonsforslag. Det gikk ut på at Sikkerhetsrådet skulle henstille til de kinesiske styrkene å trekke seg ut av Korea. Men det ble samtidig gitt bestemte og utvetydige garantier til Peking-regjeringen for at FN-styrkene ville bli trukket tilbake så snart de hadde nådd sitt mål, som var et samlet Korea med et styre utgått av frie valg. Forslaget garanterte også at ingen styrker ville operere over grensen mot China og at legitime kinesiske interesser i Korea ville bli respektert. En var fra første stund klar over at dette forslaget etter all sannsynlighet ville møte et russisk veto, men en anså det for å være viktig at det omgående ble gitt forsikringer til Peking-regjeringen om de Forente Nasjoners mål i Korea, ved at resolusjonen ble lagt på bordet.

Behandlingen av Korea-spørsmålet i Sikkerhetsrådet endte da også med at Sovjet-Samveldet nedla veto mot forslaget som var blitt lagt frem av Cuba, Equador, Frankrike, Norge, Storbritannia og Amerikas Forente Stater. Stemmetallet var 9 mot 1 (den ene vetostemmen fra Sovjet), idet India overhodet ikke deltok i avstemningen. Det var den 30. november Sikkerhetsrådet avsluttet behandlingen av Korea-spørsmålet. Alt 4. desember sendte de seks delegasjoner som hadde stått bak det forkastede resolusjonsforslaget, et telegram til generalsekretæren med anmodning om å sette Korea-spørsmålet på dagsordenen som en viktig hastesak under benevnelsen «Intervensjon i Korea av den kinesiske folkerepublikks folkeregjering». Dagen etter sendte de samme seks delegasjonene generalsekretæren et forklarende memorandum som innledet med å peke på at væpnede styrker tilhørende den kinesiske folkerepublikks sentrale folkeregjering foretok militære operasjoner mot de Forente Nasjoners styrker i Korea. Alt dette var et skritt videre fra det forslag som var blitt lagt frem i Sikkerhetsrådet og som bare talte om væpnede kinesiske styrker. Memorandumet inneholdt ellers bare en kort omtale av sakens skjebne i Sikkerhetsrådet, og konkluderte med at Generalforsamlingen nå måtte vedta passende tilrådinger.

Det de fleste hadde i tankene ved å overføre saken til hovedforsamlingen, var selvsagt den såkalte «Acheson-planen», som var vedtatt tidligere under sesjonen under overskriften «Felles aksjon for freden». I denne resolusjonen var det fastslått at når Sikkerhetsrådet, i en situasjon hvor freden

var truet eller brutt, ble lammet ved en stormakts veto, kunne hovedforsamlingen ta saken opp og vedta de nødvendige tilrådinge rett til medlemslandene, blant annet om bruk av væpnet makt. Etter at Sovjet-Samveldet hadde nedlagt veto mot seksmaktsresolusjonen, som måtte sies å være en mild resolusjon i den foreliggende situasjon, var det blitt åpenbart at Sikkerhetsrådet ikke kunne komme videre, og at for såvidt den situasjon var oppstått som vedtaket om «Felles aksjon for freden» siktet på. Likevel ble en uttrykkelig henvisning til dette vedtaket, som var tatt med i utkastet til det memorandum jeg nettopp nevnte, strøket etter henstilling fra Norge og Frankrike. Grunnen var at vi ikke ønsket å vanskeliggjøre forsøk på forhandlinger, eller å låse situasjonen fast ved alt på det tidspunkt å peke på sanksjonsveien.

Alt fra første dag ble det vist stor tilbakeholdenhet i komiteen fra de fleste delegasjoners side, trass i at de seks delegasjoner som hadde stått bak resolusjonsforslaget i Sikkerhetsrådet, alt 6. desember hadde latt offentliggjøre et nytt resolusjonsforslag. Grunnen til tilbakeholdenheten var selvfølgelig endringene i den militære situasjon. I de siste dagene av november var det skjedd store kinesiske gjennombrudd, og stillingen for FN-troppene var kritisk. Forslaget som ble lagt frem, var det samme som var blitt møtt med veto i Sikkerhetsrådet, men med den forskjell at det ble sagt uttrykkelig at det var tropper som tilhørte den kinesiske folkerepublikks regjering, som foretok militære operasjoner mot de Forente Nasjoners styrker, mens resolusjonen i Sikkerhetsrådet bare hadde omtalt væpnede kinesiske kommunistiske styrker. Alt da resolusjonsforslaget ble fremsatt den 6. desember, var det, som nevnt, distansert av hendingene i Korea, og det ble stadig mer åpenbart at det var utilstrekkelig. På den ene side unnlot det å betegne China som angriper, mens det på den annen side var liten grunn til å tro at henstillingen om å trekke troppene tilbake ville bli fulgt av den kinesiske regjering.

I denne situasjonen var det at de fleste asiatiske medlemsland, med tilslutning av Egypt, tok initiativet og rett til en direkte henstilling til den kinesiske folkerepublikks regjering om at den måtte erklære at den aktet å la sine tropper stanse ved den 38. breddegrad. Det hadde vært hensikten å følge opp denne aksjon ved å sette frem et resolusjonsforslag i den politiske komite som skulle inneholde to hovedpunkter. For det første skulle det ta skritt til å få i stand en våpenhvile, og for det annet skulle det innkalles en konferanse av de interesserte stater, som skulle drøfte de utestående problemer i det Fjerne Østen. Fra amerikansk side motsatte man seg imidlertid dette forslag, idet den amerikanske delegasjon underhånden gjorde gjeldende at en ikke ville kunne drøfte det Fjerne Østens problemer før en våpenhvile effektivt var satt i verk.

Resultatet ble derfor at det planlagte resolusjonsforslag ble delt opp i to resolusjoner. Det ene

forslag ble fremsatt av en rekke asiatiske land, med tilslutning av Egypt, tilsammen 13 land. Dette forslag - trettenmaktsforslaget - innledet med å peke på den alvorlige situasjon i det Fjerne Østen, og fortsatte med å uttale at en øyeblikkelig måtte ta skritt for å hindre konflikten i Korea fra å spre seg til andre områder og for å stanse kampene i Korea selv. Deretter måtte det tas videre skritt for å oppnå en fredelig løsning av eksisterende problemer, i samsvar med Paktens formål og prinsipper. Forslaget konkluderte med å be Generalforsamlingens president om å nedsette et utvalg på tre personer, hvoriblant ham selv, som skulle fastslå på hvilket grunnlag en kunne få i stand en tilfredsstillende våpenhvile i Korea. Utvalget skulle legge frem anbefalinger så snart som mulig.

Det annet forslag ble lagt frem av de samme land, med unntak av Filippinene, som ikke fant å kunne være med. Dette forslag - det såkalte tolvmaktsforslag - innledet med å si at situasjonen i det Fjerne Østen var slik at en fortsettelse ville kunne sette verdens fred og sikkerhet i fare.

Det konkluderte med å anbefale at representantene for endel ikke navngitte regjeringer skulle komme sammen så snart som mulig og legge frem anbefalinger for en fredelig løsning av de eksisterende problemer, i samsvar med de Forente Nasjoners formål og prinsipper.

Begge disse forslag ble lagt frem 12. desember. Men alt 9. desember hadde Sovjet-Samveldets delegasjon lagt frem et resolusjonsforslag som henledet oppmerksomheten på den alvorlige fare for freden og sikkerheten som lå i at amerikanske tropper sammen med andre staters tropper fortsatt intervenerte i Korea. Sovjet-Samveldet foreslo at alle fremmede tropper straks skulle trekkes tilbake, og at løsningen av Korea-spørsmålet skulle bli overlatt til det koreanske folk selv. Den sovjetrussiske representant bekreftet på direkte forespørsel at tilbaketrekningen også skulle omfatte de såkalte frivillige kinesiske styrker, da begrunnelsen for deres nærvær bortfalt hvis de Forente Nasjoners styrker ble trukket ut av Korea.

Den norske representant i komiteen, ambassadør Sunde, ga i et innlegg sin tilslutning til trettenmaktsforslaget. Den politiske komite vedtok 13. desember å nedsette et tremannsutvalg som skulle fastslå grunnlaget for en våpenhvile. Stemmetallet var 51 mot 5, mens 1 delegasjon - Formosa-regjeringens - avholdt seg fra å stemme.

Alt 18. desember kunne tremannsutvalget gi den politiske komite en foreløpig orientering om sitt arbeid. Utvalget hadde straks tatt kontakt med de Forente Nasjoners felleskommando og var blitt gjort kjent med dens syn på spørsmålet om en våpenhvile. Hovedpunktene i Felleskommandoens vilkår var at våpenhvilen skulle omfatte hele Korea, og at det skulle opprettes en demilitarisert sone langs den 38. breddegrad. En FN-kommisjon skulle overvåke våpenhvilen. Det skulle ikke være tillatt å trekke til seg

forsterkninger, og krigsfanger skulle utveksles mann for mann.

Våpenhvileutvalget var imidlertid ikke kommet i direkte kontakt med den kinesiske kommunistdelegasjon, trass i at den hadde skrevet til den kinesiske folkeregjerings representant i Lake Success, som imidlertid kort etter vendte tilbake til China. Utvalget hadde også telegrafert til den kinesiske utenriksminister i Peking og hadde tilbudt seg eventuelt å reise til Peking for å forhandle om våpenhvilen. Noe svar var på dette tidspunkt - 18. desember - ennå ikke mottatt. Etter forslag fra Sverige besluttet komiteen å utsette sitt videre arbeid også med andre saker inntil tremannskomiteen var i stand til å gi nærmere opplysninger om utsiktene til å oppnå en våpenhvile.

Den politiske komite kom så sammen på nytt 3. januar for å få vite det endelige resultat av tremannsutvalgets arbeid. Den rapport som ble lagt frem, ga først et referat av de skritt utvalget hadde tatt for å oppfylle sitt mandat. Som bilag til rapporten ble gjengitt en lang meddelelse fra den kinesiske utenriksminister av 22. desember 1950, som også gjenga de kinesiske vilkår for forhandlinger om en fredelig løsning av Korea-spørsmålet. For det første måtte alle tropper trekkes ut av Korea. De amerikanske styrker måtte trekkes vekk fra Formosa, og representanter for den kinesiske folkerepublikk måtte få sete i de Forente Nasjoner. Tremannskomiteen ble stemplet som ulovlig, fordi Pekings representant ikke hadde deltatt i de Forente Nasjoner da den ble oppnevnt, og det ble uttalt at hensikten med våpenhvileplanen ikke kunne være noe annet enn å gi de amerikanske troppene pusterom for at de kunne samle seg til nye angrep. Denne erklæring fra Peking-regjeringen var med andre ord en blank, utvetydig og temmelig utfordrende avvisning av de Forente Nasjoners forhandlingstilbud.

Tremannsutvalgets rapport til den politiske komite inneholdt ingen kommentarer og heller ingen konklusjoner om hva som ytterligere burde foretas. Utvalget slo likevel fast at det ikke hadde vært i stand til å fortsette drøftelsene om en tilfredsstillende våpenhvileordning. På det nåværende tidspunkt, het det, kunne den derfor ikke legge frem noen anbefaling. Denne uttrykksmåte ga en antydning om at utvalget ikke nødvendigvis mente at det siste ord var sagt i og med rapporten. Den norske representant, ambassadør Sunde, rettet derfor et spørsmål til våpenhvileutvalget, om det under sitt arbeid hadde overveid problemet om hvilke prinsipper som burde legges til grunn for mulige forhandlinger *etter* at den påtenkte våpenhvile var etablert. Hensikten med dette spørsmålet var, som en vil forstå, å få igang nye fredsforøk på et grunnlag som kunne være mer tilfredsstillende for Peking-regjeringen. Det var blitt klart at regjeringen i Peking ikke var villig til å godta et isolert våpenhvileforslag, og en ville nå prøve om en kunne komme den i møte ved å kombinere våpenhvileplanen med forslag om å ta opp forhandlinger om problemene i det Fjerne Østen på

bredere basis. Til det norske spørsmålet svarte tremannsutvalget at det hadde overveid hvilke prinsipper som måtte ligge til grunn for eventuelle forhandlinger, og at det, hvis det fikk litt tid på seg, gjerne ville gjøre første komite kjent med disse overveielsene. Etter det ble forhandlingene utsatt.

Etter en pause i forhandlingene la så tremannsutvalget - altså det utvalget som består av forsamlingens president, perseren Entezam, Canadas utenriksminister Pearson og Indias delegerte ved de Forente Nasjoner, Sir Benegal Rau - frem visse prinsipper som det mente kunne være et rimelig grunnlag for forhandlinger med Peking. Den 13. januar ga komiteen sin tilslutning til disse prinsippene, og vedtaket ble oversendt til Peking-regjeringen. Vedtaket gikk ut på følgende:

1. Våpenhvile med FN-kontroll til sikring av at våpenhvilen ikke ble utnyttet til å forberede nye offensiver.
2. Utnytting av våpenhvilen til øyeblikkelige videre skritt for å gjenopprette freden.
3. Gradvis tilbaketrekking av fremmede tropper for å muliggjøre samling av Korea og avholdelse av hemmelige valg.
4. Utarbeidelse ved de Forente Nasjoner av en midlertidig ordning for administrasjonen av Korea og for å opprettholde freden inntil ovennevnte skritt er gjennomført.
5. Opprettelse ved hovedforsamlingen av et organ, hvor Peking-regjeringen, Sovjet-Samveldet, Storbritannia og De Forente Stater er representert, til å forhandle om og komme frem til et oppgjør av utestående problemer i det Fjerne Østen.

Dette forslaget ble vedtatt med 50 mot 7 stemmer i første komite. Alle de landene i Atlanterhavspakten som er medlemmer av de Forente Nasjoner, stemte for det.

Peking-regjeringens svar kom til Lake Success den 17. januar, altså sist onsdag. Vi fikk teksten her ut på dagen torsdag den 18. i denne måned. Dette svaret er holdt i en mer dempet tone enn det første svaret, som jeg har nevnt ovenfor, men det henviser på nytt til denne erklæringen av 22. desember, og hevder at prinsippet om våpenhvile først og forhandlinger etterpå bare kan tjene til å lette en videreføring og utvidelse av De Forente Staters aggresjon. Svaret er, som det har vært påpekt av Canadas utenriksminister, Mr. Pearson, ikke på alle punkter helt klart. Det inneholder et bestemt krav om at den kommunistiske regjeringen må bli godkjent som Chinas representant i de Forente Nasjoner, samtidig som en konferanse om det Fjerne Østens problemer blir sammenkalt. En slik konferanse måtte, foruten de fire stormaktene som var nevnt i tremannsutvalgets forhandlingsgrunnlag, omfatte Frankrike, India og Egypt, altså alt i alt 7 makter, og den skulle tre sammen i Peking. Det synes ikke ganske klart i

Peking-regjeringens svar hvor langt fremskredet eventuelle forhandlinger om tilbaketrekking av fremmede tropper og om Formosa-spørsmålet må være, for at den kan tenke seg å gå med på våpenhvile. Jeg ser i pressen at statsminister Nehru uttalte i Paris lørdag - og det ble sagt i Kringkastingen i morges at han hadde gjentatt det på veien til Dehli i går - at det i virkeligheten ikke lenger er noen stor avstand mellom de Forente Nasjoners og Pekings standpunkt. Slik jeg kan forstå det, er det imidlertid ikke mulig å lese Peking-svaret på noen annen måte enn at den kinesiske regjering opprettholder sitt krav, ikke bare om at forhandlinger må være opptatt, men også om at det må foreligge meget betydelige forhandlingsresultater i dens favør, før den overhodet vil innlate seg på noen våpenhvile. Slik er også svaret blitt oppfattet både i pressen og i offisielle uttalelser i våre allierte hovedsteder.

Kravet om at det må bli opptatt forhandlinger og gitt tilsagn om vidtgående innrømmelser *før* våpenhvile *eventuelt* blir innrømmet, synes ganske umulig å godta fra de Forente Nasjoners synspunkt. Det ville være å forhandle under våpenenes umiddelbare press, og det er stikk i strid med den linje som et overveldende flertall innenfor hovedforsamlingen i alle faser i sakens utvikling har holdt fast ved som et grunnprinsipp. Resultatet er derfor blitt at Amerikas Forente Stater iforgårs - altså lørdag - la frem et forslag for generalforsamlingens første komite, hvor det heter at Peking-regjeringen ved å støtte aggresjonen i Korea og innlate seg i fiendtligheter med de Forente Nasjoners tropper, selv har innlatt seg på angrep. Jeg skal senere komme litt tilbake til det amerikanske forslaget.

Enkelte vil kanskje spørre hvorfor de Forente Nasjoner - i betraktning av den steile holdning som har vært inntatt fra regjeringens Peking-side - har gjort det ene forsøket etter det andre på å komme China imøte og på å finne et brukbart grunnlag for forhandlinger og for en våpenhvile som Peking synes lite interessert i. Svaret er enkelt nok. Man har hele tiden hatt klart for seg den store fare som situasjonen i Korea innebar for at konflikten skulle spre seg, og i siste omgang føre til en tredje verdenskrig. En har derfor sett som nødvendig at de Forente Nasjoner som verdens fredsorganisasjon gjør *alt* som anstendigvis gjøres kan for å oppnå en fredelig løsning. Skulle det likevel komme til fullt brudd mellom FN og det nye China, må det ikke herske tvil om hvor ansvaret ligger.

En annen sak er at mange har hatt svært små håp om at FNs forhandlingsforsøk ville føre frem. Det har derfor i de siste ukene parallelt med fredsforsøkene pågått en diskusjon innenfor offentligheten og en fortrolig diplomatisk meningsutveksling om hvilke skritt som burde tas fra de Forente Nasjoners side, hvis svaret fra Peking ble en ny avvisning av FNs tilbud. Ikke minst i De Forente Stater har det vært stor skepsis. Den 4. januar i år mottok den norske regjering et memorandum fra den amerikanske regjering, som

samtidig ble gitt en rekke andre vennligsinnede regjeringer, hvor dette problemet ble tatt opp. I dette memorandumet ble det fremholdt at hvis man ignorerte Peking-regjeringens handlinger, ville det bety at aggresjon i stor målestokk kunne passere ustraffet, og at hvert enkelt medlemsland ville bli stående alene. Det ble antydning en aksjonslinje etter følgende retningslinjer: at en klart skulle gi til kjenne den fri verdens syn på Peking-styrets handlemåte,

- at en skulle prøve å begrense Pekings evne til å holde frem med fiendtlighetene i Korea,
- at en skulle styrke de fri folks motstandsvilje ved å styrke forsvaret mot mulige angrep i andre områder,
- at en skulle gi klart uttrykk for at hverken FN eller De Forente Stater har imperialistiske hensikter i Asia, og at vi fortsatt ønsker en fredelig løsning i Korea og er rede til forhandlinger.

Det amerikanske memorandumet av 4. januar var ikke ment som noe endelig amerikansk standpunkt, men som momenter til overveielse. Det krevet ikke etter sin form noe formelt svar fra vår side, og vi har da heller ikke gitt noe endelig og formelt svar på det. Men det sier seg selv at vi i de siste ukene har holdt oss i nær kontakt med allierte og vennligsinnede regjeringer, og at vi på de forskjellige trinn i utviklingen har instruert vår delegasjon i New York om å fremholde bestemte synspunkter, og at vi også her i byen overfor den amerikanske ambassades representanter har fremholdt de samme synspunkter.

I betraktning av den situasjon som nå er skapt ved at forslaget ble satt frem i komiteen lørdag, vil det ikke ha noen interesse om jeg i dag gir meg til å referere detaljene i de forskjellige telegrammer vi har mottatt og sendt, eller prøver å gjøre tydelig mindre nyanser i den utvikling som vi alt har bak oss. Jeg skal derfor innskrenke meg til å fremholde visse hovedsynspunkter.

Det er en kjent sak at det i de siste ukene har vært en viss meningsforskjell mellom Storbritannia og De Forente Stater med hensyn til de spørsmål som ble reist i det amerikanske memorandum. Diskusjonen har konsentrert seg om to hovedpunkter: 1) spørsmålet om formelt å stemple China som angriper, 2) muligheten og ønskeligheten av å sette i verk forskjellige sanksjoner mot China.

Når det gjelder spørsmålet om å stemple China som angriper, har Storbritannia virket for at man skulle fastslå kjensgjerningene omkring Chinas intervensjon, uten å si i så mange ord at Peking-regjeringen er angriper. Ingen har lukket øynene for at et angrep faktisk har funnet sted, men man har i London og, jeg tror det er rett å si, ellers i Vest-Europa i det hele tatt, vært engstelig for at en uttrykkelig stempling av Peking-regjeringen som angriper ville åpne veien for å utløse de sanksjoner som FN-pakten har bestemmelser om for det tilfelle at det er fastslått at en

regjering er angriperregjering. Man har dessuten villet unngå å stenge alle dører, så lenge det kunne være håp om å nå frem til et fredelig modus på forhandlingsveien, men man har samtidig vært klar over det betenkelige i om FN skulle unnlate å reagere mot et fredsbrudd.

Det er når det gjelder spørsmålet om sanksjoner at den største skepsis har gjort seg gjeldende på britisk hold. Overfor vår ambassadør har det britiske utenriksdepartement flere ganger fremholdt at sanksjoner overfor China lett kunne skade de som setter dem i verk, mer enn de skader Peking-regjeringen. Man har tvilt på muligheten av å kunne gjøre dem effektive, og man har sett det slik at mer drastiske sanksjoner, f. eks. en full blokade opprettholdt med makt, ville innebære en åpenbar og meget stor krigsfare.

En må kunne gå ut fra at den britiske regjeringen i disse spørsmålene har representert middelveien innenfor det Britiske Samveldet. Det er formodentlig et par regjeringer innenfor Samveldet som har stått det amerikanske synet nærmere, mens det er andre - nemlig de asiatiske medlemmene - som har villet gå lenger for å imøtekomme regjeringen i Peking.

På ett punkt har det vært full samstemmighet mellom alle vestmaktene. Ingen har noe ønske om å innlate seg i full krig med China. I alle de land vi er alliert med, er en klar over at de farer som truer oss, må ses under ett. Det har derfor ikke vært uenighet om at demokratiene ikke ville engasjere seg i militært håpløse krigsoperasjoner i et område som er mindre vitalt fra et samlet strategisk synspunkt. I enkelte amerikanske presseorganer har det vært skrevet om en «begrenset krig» mot China. Noen har i amerikansk offentlighet gått så langt som til å antyde at det kunne bli tale om å gå til bombing av kommunikasjonssentra på det kinesiske fastlandet. Dette kan imidlertid ikke ses som uttrykk for den amerikanske regjerings politikk. President Truman har uttrykkelig erklært at slike skritt kan ikke komme på tale uten etter eventuelt vedtak fra de Forente Nasjoner.

La meg så si noen ord om Norges holdning. Vi har både gjennom vår delegasjon i New York og gjennom diplomatiske kanaler gitt aktiv støtte til alle de forsøk som har vært gjort fra de Forente Nasjoners side på å finne en fredelig løsning ved forhandlinger med Peking-regjeringen. Men vi har samtidig hatt klart for oss at forhandlingene ikke kunne skje på et grunnlag som ville gjøre vold på de Forente Nasjoners prinsipper og ville bety en moralsk oppgivelse av den sak som FN-troppene med store offer har kjempet og fortsatt kjemper for i Korea. Vi har videre vært imot forhastede avgjørelser, vi har gått inn for at man skulle ta seg rommelig tid til nødvendige overveielser og til en mulig avklaring av situasjonen.

Vi har hele tiden gitt uttrykk for at vi er imot enhver tanke på å vedta generelle resolusjoner som ville gi de enkelte regjeringene fritt spillerom med hensyn til videre skritt. Når det gjelder eventuelle sanksjoner, har vi ment

at det var nødvendig å skape klarhet over om de i det hele tatt kunne bli effektive, og at man nøye måtte overveie hvilke politiske og militære virkninger de kunne få. Etter vår oppfatning er det av vesentlig betydning at vi ser sanksjonsspørsmålet i lys av det standpunkt alle våre allierte har inntatt, nemlig at vi må unngå en krig med China utenfor Korea. På den andre siden står det for oss som innlysende at FNs medlemmer i den utstrekning de makter det i all anstendighets navn må gjøre sitt for ikke å tilføre Peking-regjeringen strategisk viktige varer i en tid da den fører krig mot FNs tropper i Korea.

En spesiell form for sanksjoner som vi har liten tro på, er ytterligere diplomatisk isolering av Peking-regjeringen. Det er et skritt som ikke reelt kan svekke den kinesiske kommunistregjeringen i det hele tatt, mens det på den andre siden er viktig at det blir opprettholdt visse kanaler for diplomatisk kontakt mellom de Forente Nasjoner og regjeringen i Peking. - Men jeg vil understreke at vi hele tiden også har hatt klart for oss vekten i den amerikanske argumentasjon. Det er den kollektive sikkerhets prinsipp som her står på spill. I en tid da ideologier kjemper med hverandre og verden er utsatt for angrepshandlinger og angrepstrusler, er det visse prinsipper for internasjonalt samliv som er kommet til uttrykk i FN-pakten, som vi ikke kan oppgi uten at vi river vekk hele den grunn vi står på.

Vi er medlemmer av et gjensidig forpliktende forbund, og hele vår sikkerhet, kanskje vår eksistens som nasjon, er avhengig av samholdet innenfor det forbund. At det i vanskelige situasjoner er meningsforskjell og nyanser i synsmåtene, er en naturlig ting, men vi plikter alle å vise full vilje til å forstå og verdsette andre medlemmers synsmåter. Når det gjelder De Forente Stater, har vi ikke et øyeblikk lov til å glemme at Amerikas folk, med tilslutning av og etter oppfordring fra 53 nasjoner, beredvillig har tatt på seg hovedbyrden ved å slå tilbake et angrep hvis konsekvenser kunne være skjebnesvangre for oss alle. Amerika har i det siste halve året vært i krig på en ganske annen måte enn de andre landene i de Forente Nasjoner. Det er en krig som det, sammen med en del av de Forente Nasjoners andre medlemsland, har ført for de Forente Nasjoners sak, i samsvar med organisasjonens vedtak og til vern om *alle* medlemsstaters sikkerhet. Samholdet mellom demokratiene er grunnlaget for norsk utenrikspolitikk. Det kan komme situasjoner hvor det kan vise seg å være det eneste vern om Norges sikkerhet. Vi har arbeidet og vil fortsatt arbeide for en linje som kan samle flest mulig av medlemsstatene innenfor de Forente Nasjoner. Når det gjelder det Fjerne Østen og de problemer vi står overfor der, legger vi ikke minst vekt på de asiatiske lands holdning. Men mer enn på noe annet legger vi vekt på samholdet mellom demokratiene i vest.

Disse synspunktene la jeg frem under det gjensidig orienterende møte mellom de tre skandinaviske utenriksministrene, som ble holdt i København sist tirsdag.

Den danske utenriksminister hevdet i alt vesentlig det samme synet. Utenriksminister Undén var enig i at alt som kunne gjøres, måtte bli gjort for å finne en løsning av konflikten gjennom forhandling. Hvis alle slike forsøk skulle strande, var imidlertid den svenske regjering absolutt imot enhver form for sanksjoner mot China. Som en konsekvens av det kunne den heller ikke stemme for noen resolusjon som formelt stemplet Peking-regjeringen som angriper og dermed åpnet adgang for de Forente Nasjoners generalforsamling til å vedta tilråding til medlemsstatene om kollektive tiltak. Den svenske delegasjon ville ikke stemme imot, men avholde seg fra å stemme.

Regjeringen mener vi må ta vårt standpunkt til det forslaget som nå er lagt frem av De Forente Stater i første komite i hovedforsamlingen i New York, ut fra de hovedsynspunkter jeg i dag har gjort rede for. I sine hovedtrekk lyder forslaget, som etter drøftinger med andre vestmaktdelegasjoner er avdempet i forhold til tidligere amerikanske utkast, som følger:

Et første punkt 2 hvor Generalforsamlingen konstaterer at Peking-regjeringen har forkastet alle forslag til løsning av konflikten. Et punkt med en uttalelse om at Peking-regjeringen ved å gi direkte hjelp og bistand til dem som alt har gått til angrep i Korea, og ved å gå til fiendtligheter mot FN-styrkene der selv har innlatt seg på (engaged in) aggresjon i Korea. Et videre punkt som henstiller til Peking-regjeringen å trekke tilbake sine tropper fra Korea. En henstilling til alle stater om ikke å bistå angriperen. En bekreftelse av de Forente Nasjoners faste vilje til å fortsette sin aksjon i Korea for å motstå aggresjon. En henstilling til medlemsstatene og myndighetene om å fortsette å yte all bistand til FNs aksjon i Korea. En beslutning om å oppnevne en komite med samme medlemsskap som komiteen for kollektive tiltak - men altså ikke komiteen for kollektive tiltak - for at den omgående kan gi Forsamlingen anbefalinger om eventuelle videre tiltak fra de Forente Nasjoners side. Og et siste punkt hvor det blir fastslått at det fremdeles er de Forente Nasjoners politikk å få i stand opphør av fiendtlighetene i Korea og å nå de Forente Nasjoners mål hvor det gjelder Korea, med fredelige midler. Og endelig en anmodning til Forsamlingens president om straks å utpeke to personer som ved passende leilighet sammen med ham selv kan stå til tjeneste for dette siste formål.

I forhold til tidligere amerikanske utkast representerer dette forslaget en betydelig avdempning, og særlig på to punkter: I det andre punktet, altså kjennelsen om hva Peking-regjeringen har gjort, hvor man har unngått den formelle stempling av China som angriper, men lagt fremstillingen så nær opp til det som overhodet mulig uten at man har denne formelle stempling. Det er gjort for å imøtekomme innvendinger fra særlig britisk og vesteuropeisk hold i det hele tatt, om at man ikke automatisk skulle sette i gang behandlingen av problemet under Felles aksjon for

fred. Og det kommer også til uttrykk i at man ikke anmoder den komite for kollektive tiltak som er oppnevnt som ledd i vedtaket om Felles aksjon for fred, men en ad hoc-komite bestående av de samme medlemsstater, om å uttale seg om eventuelle felles tiltak.

Jeg tror ikke at noen med rimelighet vil vente at jeg mer i detalj skal kommentere dette forslaget nå, da behandlingen av det i de Forente Nasjoner så vidt er begynt. Det er mulig at det vil bli fremsatt både endringsforslag og alternative forslag. Regjeringen vil, så langt det praktisk er mulig i samråd med den utvidede utenrikskomite, overveie alle forslag nøye, og vi vil gå inn for den linje som med støtte av flest mulig medlemmer i de Forente Nasjoner best kan tjene til å fremme fredens sak.

Presidenten: Denne redegjørelse er gitt forat Stortinget skal være fullt orientert om utviklingen av denne alvorlige utenrikspolitiske konflikt fram til i dag, og også om de synspunkter og standpunkter som den norske regjering har inntatt i stadig og nøye kontakt med Stortingets utvidede utenrikskomite. Presidenten går derfor ut fra at denne redegjørelse kan vedlegges protokollen.

Presidenten skal forhøre seg om noen av representantene ønsker å uttale seg om utenriksministerens redegjørelse.

Hambro: Det var bare et enkelt spørsmål jeg ville rette til utenriksministeren. Jeg forstod ham slik - uten at det ble uttalt i så mange ord - at Storbritannia og de andre vestmakter har godtatt den siste formulering fra amerikansk side.

Statsråd Lange: Det foreligger ennå ikke full enighet om formuleringen på alle punkter, og det er grunnen til at det var De forente stater alene som ble forslagsstiller. Den avdempede formulering som jeg har referert, når det gjelder selve kjennelsen, er der enighet om. Likedan er der enighet om den andre avdempningen, om at man skal anmode en komite bestående av de samme stater som utgjør komiteen for felles tiltak - men ikke denne komite selv - om å avgi uttalelser. Når ikke den britiske og den franske delegasjon ble med som forslagsstillere, skyldes det, etter de opplysninger vi har, at de ennå ikke har fått klar instruks fra sine respektive regjeringer når det gjelder det siste punkt. Det var et ønske både fra Storbritannia, fra Frankrike og fra Canada, som har deltatt i detaljutformningen av dette forslag, at en under det punkt hvor en bekrefter FNs ønske om å nå til opphør av fiendtlighetene og nå FNs mål ved fredelige midler, også uttrykkelig skulle gjenta en forsikring om at man i denne sammenheng var villig til å drøfte alle utestående spørsmål i Det fjerne Østen. Den siste forsikring - gjentakelse av viljen til å drøfte alle utestående spørsmål i Det fjerne Østen - har De forente stater ikke tatt med i dette forslaget. Der holdes i formiddag, som det fremgår av

pressen, et spesielt regjeringsmøte i Storbritannia om dette punkt, og jeg går ut fra at vi vil bli orientert meget raskt om hva de der kommer til. Vi har gitt instruks til vår delegasjon om å gjøre hva den kan for å unngå å ta noe definitivt standpunkt inntil situasjonen er nærmere avklaret.

Friis: Vi er selvfølgelig alle enige i utenriksministerens ord i sin innledning om at det her gjelder at ikke bare Stortinget, men også hele det norske folk står samlet bak den beslutning man kommer fram til. Jeg går ut fra, etter det utenriksministeren konkluderte med, at dette også vil bli muliggjort i størst mulig grad. Hittil har, så vidt jeg vet, ingen av gruppene hatt anledning til noen drøftelse seg imellom om stillingen, og det vil jo også først være mulig etter at man har hørt utenriksministerens redegjørelse her i dag. Jeg mener, at for at det skal kunne skje som utenriksministeren ønsker, og som vi alle er enige i, må ikke bare Regjeringen være i kontakt med den utvidede utenrikskomite, og det må ikke tas noe skritt før man der er kommet fram til enighet, men det må også være på det rene at alle i Stortinget har hatt anledning til å drøfte stillingen i sine grupper, slik at vi vet at Stortinget står bak. Endelig må en naturligvis i høy grad ta hensyn til de divergenser som har gjort seg gjeldende i den offentlige diskusjon i vårt land, slik at det kan foreligge en viss garanti for at her står det ikke bare et samlet Storting, men også et samlet folk bak det man kommer fram til. Så tynnslitte som de forskjellige formuleringer etter hvert er blitt, er det våre alles håp at det nå må kunne finnes et grunnlag som kan redde freden. Men fremdeles pågår diskusjonen. I dag står det jo i telegrammene at en fremdeles kan vente nye forslag fra britisk side. Og det synes klart for oss alle at vi i denne alvorlige sak må holde oss i den aller nærmeste kontakt med Storbritannia, og at vi da også må vente inntil vi ser Storbritannias endelige standpunkt før vi definitivt binder oss til noen linje.

Hambro: Jeg vil bare gjøre en reservasjon likeoverfor det hr. Friis anførte. Det er Regjeringens oppgave, dersom det er mulig, å få et samlet Storting bak seg. Et samlet folk kan ingen regjering gjennom noen art av forhandling eller maktmidler sikre seg tilslutning av, og det ligger også utenfor konstitusjonens forutsetninger at de ansvarlige myndigheter, at Regjering og Storting, ikke skulle kunne fatte noen beslutning uten å vite at de har et samlet folk bak seg. Alle er enige i at man ønsker at det skal være den sterkest mulige alminnelige tilslutning - det er en sak for seg - men Regjeringen kan ikke være avskåret fra med Stortingets tilslutning å treffe de vedtak som måtte bli nødvendige på grunnlag av en enstemmig vilje i Stortinget.

Knut Strand: Eg har med stor interesse høyrst på denne utgreiinga frå utanriksministeren, og Stortinget bør vera

takksamt for at ein på denne måten blir halden à jour med dei ting som går føre seg. Men det er eit einskilt punkt som eg meiner det ville ha vori heldig om Stortinget fekk litt nærare grunngjeving for. Det er spørsmålet om at styrkane til FN gjekk over den 38. breiddegrad. Er det slik at Noreg har gjevi sin stønad til det? Har dei norske utsendingane til FN teki den stoda etter samråd med den norske regjering? Det var i dei tider då dette spørsmålet var oppe, referert i avisa fråsegn frå Synghman Rhee om at framrykkinga over den 38. breiddegrad skulle halda fram, men straks etterpå kom det ei fråsegn frå den norske statsministeren der han heldt fram eit anna syn. Det var, iallfall i blad på Vestlandet, på same tid sterkt åtvare mot å gå over den 38. breiddegrad. Personleg vil eg seia ifrå at eg vil vera sers uroleg om Noreg går med på noko tiltak som ikkje absolutt er forsvar mot eit åtak. Eg vil ikkje dermed seia at det at styrkane gjekk over den 38. breiddegrad, ikkje kan reknast som eit forsvar, men personleg ser eg det slik at det ville ha vori bra om ein både i dette og andre høve var så viss på det at spørsmålet ikkje kunne diskuterast.

Eg nemner det no for di det kan ha verd for framtida dersom ein kjem opp i liknande tilhøve. Dette har skapt nokså mykje uro og tvil utover i landet vårt, og det ville vera bra om Stortinget fekk ei nærare utgreiing og grunngjeving om det spørsmålet som eg her har nemnt.

Statsråd Lange: Det har vært min hensikt å ta opp det spørsmål som representanten Strand nå nevnte, i den redegjørelse jeg skal gi i offentlig møte på torsdag, fordi jeg er fullstendig klar over - som han - at på det punkt er det i dag usikkerhet og tvil i en stor del av den norske offentlige opinion. Jeg skal gjerne forsøke her ganske kort å gjøre klart hvordan spørsmålet stillet seg i de første oktoberdager for den norske delegasjon i New York, hvor jeg da var delegasjonens formann.

Det var innenfor Generalforsamlingen fullstendig klart at det formelle ansvar i spørsmålet om en skulle eller ikke skulle stanse ved den 38. breddegrad, lå under Sikkerhetsrådets og Felleskommandoens kompetanse. Sikkerhetsrådet var avskåret fra å ta noen avgjørelse, fordi man visste at der ville Sovjet nedlegge veto. Altså måtte det bli Felleskommandoen som måtte ta avgjørelsen i kraft av den fullmakt den hadde fått i Sikkerhetsrådets vedtak av 7. juli om å ta opp kampen mot aggresjonen i Korea og føre den frem til FNs mål i Korea var nådd. Og FNs mål i Korea var fastslått i Sikkerhetsrådets vedtak av 26. juni, var det vel, hvor det heter at målet var å få et samlet Korea hvor en fikk én koreansk regjering, utgått av frie og hemmelige valg. Imidlertid ble jo hele spørsmålet om den fortsatte Korea-politikk, bortsett fra den rent militære avgjørelse om man skulle gå over breddegraden eller ikke, i de samme dager diskutert i generalforsamlingen. Der unnlot man helt bevisst, i det resolusjonsforslag som de 52 av medlemmene

samlet seg om ved avstemningen den 7. oktober, å si noe uttrykkelig om det spørsmål om man skulle gå over den 38. breddegrad eller ikke. Det man sa, var at man gjentok at de Forente Nasjoners mål i Korea var et samlet Korea, hvor der kunne oppstå en samlet felles regjering, utgått av frie og hemmelige valg, at de Forente Nasjoner måtte sørge for å skape slike stabile forhold i hele Korea at det ble mulig å gjennomføre dette mål, og at ingen tropper tilhørende de Forente Nasjoner skulle bli i noen del av Korea lenger enn det var nødvendig for å sikre at disse målene ble nådd. I den siste setningen ligger det jo en stilltende godkjenning av en eventuell beslutning av Felleskommandoen om også å gå over den 38. breddegrad og rykke inn i Nord-Korea. Vi stemte for denne formuleringen, etter inngående diskusjoner i den norske delegasjon, ut fra den vurdering at hvis man ville nå det som fra lenge før den Nord-Koreanske aggresjon var FNs mål med dens Korea-politikk, ville det være en meget lite tilfredsstillende og en meget farlig situasjon om man - all den stund Nord-Koreas militære makt ikke var brutt - gjorde stans ved den 38. breddegrad og dermed avskar seg fra mulighetene for å kunne øve noen innflytelse og sikre noen form for frie valg i Nord-Korea, og ga Nord-koreanerne muligheter for å regruppere seg og forberede seg på nye fremstøt, som de så kunne foreta på det tidspunkt som måtte passe dem og deres venner.

Det var tankegangen, og jeg kan ikke se at det er noen motsetning mellom det resonnement som vi der handlet ut fra, og det resonnement som statsminister Gerhardsen ga uttrykk for i sin tale. Det han tok avstand fra, var at man skulle gå over den 38. breddegrad for å etablere Syngman Rhee's regime i Nord-Korea. Han sa uttrykkelig i sin tale, at hvis de Forente Nasjoner kommer til at det er nødvendig å gå over den 38. breddegrad, må vi tro at det er riktig. Vi hadde den teksten in extenso for oss før vi avgav vår stemme. Men jeg innrømmer villig at det har vært stor tvil hos oss i delegasjonen og i mange andre delegasjoner på det punkt, og jeg tror ikke det er noe menneske gitt i dag å si om den utvikling vi nå står oppe i, ville vært unngått om man hadde stanset ved den 38. breddegrad. Den militære sakkunnskap hevder at den kinesiske offensiv som satte inn i de siste novemberdagene, må ha vært forberedt gjennom måneder. Det hadde ikke vært mulig å samle så store styrker og så meget utstyr uten at det hadde skjedd gjennom en meget lang periode, med de transportforhold og andre forhold man har i China. Det er bare et indisium, vi vet ingen ting om når beslutningen om den kinesiske intervensjon ble fattet, og jeg vil ikke kunne påstå om den beslutning som ble fattet av de 52 nasjoner, og som ikke bare Norge, men altså også Sverige og en rekke andre land utenfor den allianse vi er medlem av, var med på, nå i tilbakeblikk kan sies på alle punkter å ha vært riktig. Vi trodde det da og gjorde dette ut fra vår beste overbevisning om at det var den beste måte å sikre en fredelig ordening av hele Korea-spørsmålet på.

Jaklin: Utenrikspolitikk er et meget farlig og meget vanskelig felt, fordi man alltid vet altfor lite om bakgrunnen for det som skjer. Historien viser at det er først lenge etter man får greie på hva som egentlig var bakgrunnen for de forskjellige tiltak og de forskjellige vedtak. Jeg vil bare få lov til å si at jeg håper at utenriksministeren og Regjeringen ikke gir vår delegasjon i FN noen som helst fullmakt til å være med på å stemple China som angriper eller til å treffe vedtak om sanksjoner uten at det foreligger uttrykkelig beslutning i Stortinget for at så skal skje. Det kan kanskje for enkelte se ut som om Korea-historien er en enkel sak, men den er ikke det, hvis man ser litt mer på bakgrunnen for det som skjer. Man skal naturligvis ikke forsvare China, men man kan forstå Chinas reaksjon. Vi må huske på at de som nå spiller hovedrollen i aksjonen i Korea, er de samme nasjoner som har nektet China opptagelse i FN, og man kan forstå at China ikke kunne ha tillit til de folk, og at det ikke kunne se på at disse troppene kom helt inn til den kinesiske grense.

Jeg ville gjerne få lov til å si dette, for jeg tror det veier ganske meget når man skal vurdere det som skjer i China, og man skal vurdere hvilke skritt man skal ta overfor de fredsbrudd som China angivelig har gått til. Hvis China hadde vært medlem av FN og hadde gått til slike skritt, burde man ha dømt det og dømt det hardt, men slik som FN har stilt seg overfor China, tror jeg man bør tenke seg vel om før man tar skritt som kan lage en historie som ingen av oss ønsker.

Torp: Jeg er svært takknemlig fordi vi har fått denne redegjørelsen her i dag. Jeg vil også gjerne legge til at Regjeringen har jo i høy grad bestrebt seg på å ha den best mulige kontakt med Stortingets organer. Det er vel nesten ikke et trin i denne vanskelige utviklingen hvor ikke Stortingets utvidede utenrikskomite har vært orientert. Jeg vil ikke ta opp noen debatt om hvordan det ville ha artet seg - det kan vel neppe noen si, som det ble sagt av utenriksministeren, hvis man ikke hadde gått over den 38. breddegrad; derom kan hver enkelt av oss ha sin bestemte mening, det er så. Men det som er aktuelt i dag, er den situasjon som foreligger, det er den som er det avgjørende for oss. Når det er sagt at man ikke må gi fullmakter eller ta standpunkt i den aktuelle situasjon, så går jeg ut fra at Regjeringen som hittil i den utstrekning det lar seg gjøre, vil holde Stortinget underrettet, og det sier seg selv at jo vanskeligere en situasjon er, jo mer påtrengende nødvendig er det å ha det bredest mulige grunnlag å stå på. Jeg vil allikevel føye til, at vi kan jo ikke innta en slik holdning at det organ som er pliktig til å handle på Norges vegne, skal bindes slik at det kanskje står maktesløst til å gjøre det som er riktig på grunn av at Stortinget ikke har fattet sin beslutning. Jeg går ut fra at det ikke lå det i det hr. Jaklin uttalte nå til slutt. Hvis det det gjorde, vil jeg

for mitt vedkommende si at Regjeringen må handle under det ansvar som den står i i forhold til Stortinget i enhver situasjon, og at den i den utstrekning det er mulig, bringer sakene inn for Stortinget.

Presidenten: Presidenten tror at det spørsmål som hr. Jaklin nevnte, i og for seg må være helt klart. Regjeringen er med det ansvar den har, nødt til å treffe de disposisjoner som situasjonen gjør nødvendige. På den andre siden er det helt soleklart at ingen regjering, man kan nesten si i noe spørsmål, men spesielt i særlig alvorlige spørsmål, vil opptre i strid med en oppfatning som gjør seg gjeldende innenfor stortinget. Derfor kan man på forhånd gå ut fra at Regjeringen heretter som hittil alltid vil være i nøye kontakt med Stortinget. Etter presidentens oppfatning kan jo ikke noe enkelt medlem, noen enkelt representant av Stortinget binde Regjeringen til en bestemt forutsetning. Men Stortinget kunne selvsagt om det ville, binde Regjeringen, og dermed muligens sette den i en meget vanskelig situasjon, til at det skulle foreligge et formelt vedtak i Stortinget i et spesielt spørsmål.

Finn Moe: Det er bare et par bemerkninger til hr. Jaklins påstand. Man får jo det inntrykk at hvis det nye China var blitt representert i de Forente Nasjoner, ville sannsynligvis ikke denne konflikt ha funnet sted, fordi da ville det nye China hatt slik tillit til dem som foretok aksjonen til forsvar for Sør-Korea, at det sannsynligvis ikke ville ha gått til motaksjon.

Det synes jeg er en lettvint historisk forklaring. Det er klart at man her har å gjøre med ganske langt dypere historiske motsetninger. Men jeg tror man skal være helt klar over - man må ikke her forvirre begrepene - den ganske enkle ting man står overfor: at en stat gikk til angrep på en annen, at Nord-Korea gikk til et angrep på Sør-Korea i strid med FNs prinsipper, videre at angriperen, Nord-Korea, får støtte av China. I det som hr. Jaklin sier, ligger det en insinuasjon mot De Forente Stater for at dets virkelige hensikt var å gå til et angrep på China. Det tror jeg noen hver vil måtte innrømme ikke holder stikk. Men det spørsmål som man kommer tilbake til, er at hvis China hadde denne frykt, hvorfor tilbød det ikke forhandlinger? Dette er ikke noen aksjon som bare De Forente Stater stiller med. Det er en aksjon som de Forente Nasjoner sto i spissen for. China kunne fått en fredsslutning når som helst, kunne når som helst ved et tilbud ha stoppet aksjonen, konflikten, krigen, i Korea på de betingelser at det koreanske folk selv skulle avgjøre sin skjebne. Så man skal ikke her legge så meget i den frykten som hr. Jaklin gjør. Hvis det virkelig var frykten for et angrep på China, frykten for at FNs tropper skulle gå over den mandsjuriske grense, som gjorde at China grep inn, hadde det ved å gå med på de fredstilbud som ble fremsatt, når som helst kunnet stoppe konflikten.

Johan Wiik inntok her presidentplassen.

Vatnaland: Eg er også takksam mot utanriksministeren for at han har gjevi Stortinget den orientering og utgreiing som vi har fått her i dag, og for at det ikkje berre er den utvida utanriksnemnd som får desse utgreiingane.

Eg finn det ikkje turvande på dette tidspunkt å vera med å reisa nokon debatt kring desse utanrikspolitiske vanskelege spørsmåla. Eg vil berre ha gjevi uttrykk for at eg er heilt samd i dei retningslinjer som utanriksministeren her har gjevi oss utgreiing om at han og Regjeringa har fylgt, og i at dei har freista alle utveggar for å finna fram til ein fredeleg utgang på den vanskelege situasjon som Korea-spørsmålet har ført verda opp i.

Til dei merknadene som er komne fram her både frå hr. Friis og hr. Jaklin, må eg på same måte som hr. Hambro og hr. Torp ta visse reservasjonar. Eg meiner, som hr. Torp sa, at Regjeringa må til kvar tid ta det standpunkt som dei finn det er turvande å ta, og halda Stortinget og Stortinget sine organ orienterte og samrå seg med dei i den mon det er mogeleg.

Jaklin: Jeg har på ingen måte ment at jeg skulle binde Stortinget. Det jeg sier, står for min absolutt personlige regning og ikke for noen annens. Jeg er helt enig i den linje som er fulgt fra Norges side under de siste uker, at man har forsøkt å støtte opp under spesielt de indiske og engelske bestrebelser for å få denne konflikt ut av verden uten at den skal utvikle seg til en storkonflikt. Nå står man, så vidt jeg kan skjønne, i en meget kritisk situasjon. Det er spørsmål om vi skal følge denne linje eller om vi skal - ikke slå inn på en ny linje, men ta skritt som eventuelt kan føre til en ny linje.

Det er naturligvis udmerket at utenrikskomiteens formann forsøker å legge ut hva andre sier, men jeg synes at utenrikskomiteens formann la litt for meget i det jeg har sagt. Jeg har ikke sagt, at hvis China hadde vært medlem av FN, ville det hatt slik tillit at det da ville ha tålt disse tropper. Nei, det sa jeg ikke. Men når et land ikke kan bli tatt opp som medlem av en internasjonal forsamling som FN er, da er det en uvennlig handling fra vedkommende organisasjon mot dette land, og vedkommende har rett til å oppfatte det som en uvennlig handling - det er noe helt annet, hr. Finn Moe! Det er ingen insinuasjon om at Amerika ville gått til angrep. Jeg føler meg aldeles sikker på at Amerika ikke ville gå til angrep på China. Men man kan forstå at det kinesiske folk og den kinesiske regjering ikke liker å ha tropper helt inn på sine grenser fra land som er så fiendtlig innstillet at de ikke ønsker China som medlem av FN. Ville vi ønske det? Ville Amerika ønske det?

Natvig Pedersen: Jeg forlangte ordet for å si et par ord om dette spørsmål om framrykningen over den 38. breddegrad, fordi det er riktig at det har vært atskillig tvil og store betenkeligheter ved den aksjon. Jeg tror at det derfor også er riktig at spørsmålet ble nevnt her, og at det ble besvart klart og greit slik som det ble besvart av utenriksministeren. Jeg kan gjerne si at jeg for min del var meget i tvil, og at jeg innerlig håpet at FN-styrkene ikke skulle gå over den 38. breddegrad, og der er sikkert mange som i dag mener at det militært og politisk var uklokt å gjøre det. Men hvordan det enn er med det, så er iallfall jeg ikke i tvil om at man kan ikke hevde at FN har begått noe brudd på sine egne prinsipper ved å foreta den aksjon. Rent prinsipielt sett er jeg enig med utenriksministeren, og særlig ut fra en ren militær betraktning, nemlig den at FN har gått til aksjon for å stanse og slå tilbake en aggresjon fra Nord-Koreas side. Når det var lyktes så vidt at man var nådd til den 38. breddegrad, så kunne ikke FN, etter mitt skjønn, bli stående der i jeg hadde nær sagt all evighet. De måtte, hvis der skulle være noen mening i deres støtteaksjon, også sikre seg at denne aksjon ble brakt til en avslutning, og det kunne bare gjøres ved at angriperen virkelig ble militært slått, slik at han var villig til å slutte fred og bøye seg og godta de prinsipper som FN kjempet for. Jeg mener at dette prinsipielle synet, dette prinsipielle grunnlaget var til stede, og det er man nødt til å ha klart for seg, selv om man kanskje etterpå kommer til det resultat at det militært og politisk sett kanskje ikke var så klokt. Det er noe som man konstaterer etter at krigen har tatt en annen vending.

Hambro: Jeg tror det er nyttig at Stortingets medlemmer har klart for seg at den fortolkning hr. Jaklin ga det som har funnet sted, er fullkommen ukorrekt. China er medlem av de Forente Nasjoner. China er en av de 5 stater som har et permanent sete i Sikkerhetsrådet. Der er ingen handling foretatt mot China fra de Forente Nasjoner; men på grunn av visse indre omveltninger i China har der vært to regjeringer. Norge har anerkjent den kommunistiske regjering. Det samme har 15 andre stater gjort. 44 stater som er medlemmer av de Forente Nasjoner, har ikke anerkjent den regjering, men anerkjenner fremdeles den såkalte nasjonalistregjering. Jeg skal ikke innlate meg på en vurdering av hensynene her, men det faktiske forhold er altså, at det er den regjering som er anerkjent av 2/3 eller mer enn 2/3 av de Forente Nasjoner, som har sete i de Forente Nasjoner, og ikke den regjering som alene er anerkjent av de 16 stater. Men formelt må man også være klar over den ting, at det ikke er de 44 stater som har ført en aksjon i Korea, men at også en gruppe av de 16 som har anerkjent kommunistregjeringen, er med på de forente krigshandlinger i Korea. Det totale bilde man har, er derfor temmelig forskjellig fra det hr. Jaklin gir i sin oppfatning.

La meg føye til at det er et uhyre vanskelig internasjonalt spørsmål hvilken regjering man plikter å anerkjenne eller bør anerkjenne hvor det oppstår to regjeringer i et land, og den norske regjering har vært med på å støtte alle bestrebelser for å få en internasjonal regel som kan slå fast for fremtiden hvilken av to konkurrerende regjeringer bør anerkjennes hvis der er revolusjon eller omveltninger eller borgerkrig i et land. Til dato har man ingen slik anerkjent definisjon som gjør det mulig for de enkelte stater her å være helt på den formelt sikre side. Personlig kunne jeg ha trang til å tilføye at jeg tror at det på et givet tidspunkt ikke hadde vært forbundet med uoverstigelige vanskeligheter for den kommunistiske regjering å vinne anerkjennelse av et betydelig større antall stater og derved oppnå det sete i Sikkerhetsrådet som China har krav på; men det oppstod naturlig den stemning som kan uttrykkes ved et slagord i Amerika, at ingen stat må kunne «skyte seg inn» i Sikkerhetsrådet i de Forente Nasjoner.

Så har spørsmålet vært reist om å bringe alle avgjørelser inn for Stortinget. Det er en given ting at enhver norsk regjering, såfremt det overhodet er menneskelig mulig, også forelegger enhver viktig avgjørelse for Stortinget; derom tror jeg ikke noen i denne forsamling behøver å være i tvil. Under de givne forhold er det naturligvis en tenkelig mulighet at en slik anledning i et givet tilfelle ikke vil være tilstede. Stortinget har med en slik mulighet for øye instituert den utvidede utenrikskomite med myndighet til å avlaste Regjeringen for noe av dens ansvar. Men etter Stortingets reglement kan formannen i den utvidede utenrikskomite eller fire medlemmer av komiteen til enhver tid si, og derved i visse tilfelle påta seg et meget stort ansvar, at denne avgjørelse er etter deres skjønn slik at den må forelegges for Stortinget. Skjer ikke det, har Regjeringen full rett til å gå ut fra at den avgjørelse den treffer, deles av et alt overveiende flertall i Stortinget, selv om dets formelle godkjennelse må innhentes baketter.

Hegna: Jeg vil ikke oppta noen debatt eller komme med noen meningsytring i forbindelse med hele opplegget omkring den utenrikspolitiske situasjon, - den vurdering som Norge der skal anlegge, og det standpunkt det skal ta. Jeg tror at hva den side av saken angår, vil det være tilfredsstillende at man senere får en offentlig redegjørelse, og at det da i Stortinget pågår den nødvendige debatt om de spørsmål som kan være av betydning for å bringe det samsvar mellom Stortinget og den offentlige opinion, som jeg tror alle her er enig i at det bør være, selv om det kan være meningsforskjell mellom hr. Friis og hr. Hambro om den nøyaktige formulering av denne enighet.

Jeg behøver ikke gå inn på et spørsmål som det i og for seg kunne være fristende å berøre - det som hr. Hambro nå kom inn på om feil som hr. Jaklin skulle ha begått i sin fremstilling av forholdet mellom de Forente Nasjoner og det

han kaller China; for jeg tror at hvis man tenker nøye igjennom de rent formelle forhold, så kommer man ut i minst like store motsetninger om man anlegger hr. Hambros synspunkt som om man anlegger hr. Jaklins synspunkt. Hvis man strengt skal legge hr. Hambros synspunkt til grunn, da er jo det som vi kaller Peking-regjeringen, ingen regjering, det er en samling personer som av en eller annen grunn har en viss makt og myndighet der borte, men de er - som det også har vært tilbøyelighet til på enkelte hold - å betrakte nærmest som private personer i rent formell juridisk, statsrettslig forstand. Men alle er jo fullstendig klar over at det fører overhodet ikke frem overfor den realitet man har å gjøre med der borte. Vel, det er en ting som jeg her skal la ligge.

Jeg vil heller ikke komme inn på dette spørsmålet om Regjeringen og Stortinget i denne forbindelse, det har mange andre uttalt seg om, som har bedre rede på det enn jeg, og jeg tror at der er standpunktet blitt nokså klart presisert.

Jeg vil gjerne si et par ord om noe som utenriksministeren var inne på i begynnelsen av sitt innlegg, og som hr. Friis senere berørte, og som også mer eller mindre utpreget har vært berørt av andre, nemlig forholdet mellom den utvidede utenrikskomite og Stortinget. Vi vet jo at etter reglementet står den utvidede utenrikskomite i en særstilling idet den også eksisterer, er i funksjon og kan innkalles, mellom sesjonene, og vi vet at man har den bestemmelse som hr. Hambro siterte nå, at formannen eller 4 andre medlemmer kan forlange en sak som er forelagt den utvidede utenrikskomite, inn for Stortinget. Det er altså godt og vel, og jeg vil ikke påstå at det er skjedd noe i strid med reglementet; tvertimot, jeg tror at man har holdt seg meget nøye til reglementet. Men spørsmålet er om den praksis som følges, er helt tilfredsstillende for Stortinget selv og for utenrikskomiteens medlemmer. For forholdet kan jo av og til være det at de som er medlemmer av den utvidede utenrikskomite, sitter inne med opplysninger som de har fått der, som i og for seg ikke burde forholdes Stortinget, men som de på det stadium overhodet ingen anledning har til å drøfte med andre kolleger i Stortinget.

Som de øvrige talere her har gitt uttrykk for, er også jeg meget takknemlig for at man har fått denne redegjørelsen nå, men jeg tror at så langt som det er mulig, bør Stortinget som helhet til stadighet holdes orientert om de ting fra den utvidede utenrikskomites forhandlinger som uten skade kan legges fram for Stortinget som helhet. Det kan komme ting i veien med tid og program, det får man ta hensyn til, Regjeringens medlemmer er meget opptatt, det er selvsagt ting man må ta hensyn til. Men i den utstrekning det overhodet er mulig, mener jeg at Stortinget som helhet, når Stortinget er samlet, bør få den samme utredning som den utvidede utenrikskomite selv får. Grensen for det som må holdes innenfor en mer begrenset ramme, får det da bli formannens og Regjeringens representanters sak å trekke. Jeg tror ikke at den vil være så vanskelig å trekke, og jeg finner det helt

naturlig om enkelte stortingsmenn synes at de får for lite rede på det som foregår i aktuelle og kritiske situasjoner. Og jeg vil si at som medlem av komiteen føler jeg det litt ubekvemt i omgang med kolleger å skulle holde på ting som jeg i bunn og grunn mener at de som stortingsmenn har nøyaktig den samme rett til å vite som jeg selv har.

Moseid: Jeg kan ikke innse at det er noen grunn til å rette bebreidelse mot Regjeringen for at den har unnlatt å holde Stortinget underrettet om de spørsmål det her dreier seg om. Jeg vil for min del gjerne benytte anledningen til å takke for den beredvillige og hurtige måte hvorpå utenriksministeren imøtekom min henstilling i forrige møte i utenrikskomiteen om å orientere Stortinget - en henstilling som fikk støtte av hele komiteen. Det kunne ikke godt gjøres hurtigere, og det kunne ikke godt gjøres fullstendigere enn utenriksministeren har gjort.

Personlig har jeg fullt ut støttet den linje som utenriksministeren den hele tid har fulgt, og som hele tiden har tatt sikte på å utnytte enhver mulighet som kunne by seg for en fredelig løsning i dette spørsmål. Imidlertid er det en mulighet for at utviklingen kan gå så raskt at det ikke lar seg gjøre for utenriksministeren å legge fram hver enkelt detalj i disse spørsmål, før Norge må ta en stilling til dem i de Forente Nasjoner, og man kan ikke avskjære Regjeringen muligheten til å handle i slike tilfelle. Men det er jo gitt, etter alt hva der har foregått i denne sak, og etter den klare og uttømmende utredning som utenriksministeren nå har gitt, at han så snart som det er mulig, og hvis det er mulig, også vil orientere Stortinget om hver enkelt detalj og gi det anledning til å ta stilling.

Jeg er særdeles takknemlig for denne utredning, som etter mitt skjønn var nødvendig, men som også var uttømmende og meget klar.

Protokollen ble derpå opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 11.45.